

Toerisme Anderlecht

Graffiti in Anderlecht

en de Hall of Fame

Anderlecht, zeven eeuwen muurschilderkunst

Anderlecht kan onmiskenbaar bogen op een lange traditie van muurschilderkunst. De oudste muurschilderingen bevinden zich in de collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Sint-Guido en dateren uit de 2de helft van de 14de eeuw, de recentste stammen uit de 19de eeuw. Muurschilderingen vormen ook in het gemeentehuis van Anderlecht een belangrijk decoratief element. Aan weerszijden van de collegezaal toont een werk van Charle Albert uit 1878-1879 de maarschalk van Villeroi aan het hoofd van de Franse troepen. Twee dorpsplannen, van Anderlecht en van Kuregem, verfraaien de wanden van de eretrap op de tussenverdieping.

In dezelfde periode, aan het einde van de 19de en het begin van de 20ste eeuw, doet ook de sgraffitokunst haar intrede. Anderlecht telt ongeveer 170 met deze decoratietechniek verfraaide huisgevels, in totaal om en bij de 450 sgraffiti. Nog later, in 1970, brengt de vermaarde kunstenaar Edmond Dubrunfaut muurschilderingen aan in het jeugdhuis in Scheut. In 1977 decoreert hij de drie ingangen van de gebouwen van de Anderlechtse Haard in de Kuregemse Grondelsstraat met het fresco 'De poorten van onze wereld'. Tussen 2001 en 2004 verwezenlijkt muurschilder Jean-Marc Collier het 'Anderlechts Concerto' in de Van Lintstraat op de zijgevel van het gemeentehuis. Hij zet zijn werk in Anderlecht voort tussen 2006 en 2008 met 'Anderlesia', een fresco in het historische centrum. Deze muurschildering in de Rauterstraat neemt de toeschouwer mee op een reis door tijd en ruimte in Anderlecht.

In de zomer van 1991 duikt een ander fenomeen op in Anderlecht: de graffiti van de Hall of Fame. Dit efemere openluchtmuseum strekt zich uit onder de ring tussen het Vijverpark en Neerpede. Niet minder dan 150 steunpijlers van het viaduct van de ring maken er deel van uit.

Maar laten we niet op de zaken vooruitlopen. Deze gids laat u kennismaken met de graffiti in Anderlecht en de Hall of Fame...

Gaëtan Van Goidsenhoven
Burgemeester

Fabienne Miroir
Schepen van Toerisme

AANPAK	1
ENKELE NOTIES	2
DE HALL OF FAME IN ANDERLECHT	9
TWEE KUNSTWANDELINGEN	10
TIPS	13

Démarche

“Muurkunsten” (legende) Eerste prototype van een graff (throw-up) in Brussel door Roger Metallic Avau

Deze Anderlechtse graffitigids wil voorbijgangers sensibiliseren voor deze op wereldschaal groeiende kunst- en expressievorm. Het gaat om een kortstondige kunstvorm die altijd in beweging is en die gekenmerkt wordt door geografische eigenschappen. Graffiti is geïntegreerd in een kunst- en sociologische beweging die culturen, sociaal-economische milieus en grenzen overschrijdt.

De ondergrond, in dit geval een muur, wordt een soort perkament dat aan de grillen van de tijd en de weersomstandigheden wordt blootgesteld en dat zo de geschiedenis doorstaat.

Graffiti bekijken staat gelijk met een poging om deze geschiedenis te doorgronden. Het is een getuigenis van de “condition humaine” en van het collectieve geweten van een stad - of men er nu voor- of tegenstander van is. Elke stedeling uit de 21ste eeuw kan meer sociaal en filosofisch inzicht verwerven door graffiti te bestuderen.

Deze gids wil ook het verschil maken tussen esthetische, filosofische en creatieve werken en vandalenstreken of vernielingen die maar al te vaak ten onrechte met deze kunstvorm verward worden.

“De mooiste liefdesliedjes zijn verzetsliederen” (legende) Anonieme graffiti

In Brussel verschijnt graffiti op het eind van de jaren 1970 met de eerste throw-up van de Anderlechtenaar Metallic Avau in de Noordwijk in 1978. Dit is de eerste Brusselse wijk waar muurschilderingen hoogtij vieren. In 1988 is de wijk De Wand in Laken aan de beurt. In Anderlecht ontstaat de beweging tijdens de zomer van 1991. De eerste graffiti zien het daglicht op de zuilen onder de ring, op de grens van de Vijverwijk en het seminatuurgebied van Neerpede. De plek wordt in het begin van de jaren 2000 de Hall of Fame gedoopt, zoals heel wat andere plekken in de wereld die in het teken van deze kunstvorm staan.

Deze gids is geen allesomvattende studie van graffiti in Anderlecht, maar is bedoeld om voorbijgangers op een andere manier naar de muren in hun gemeente te doen kijken.

Enkele noties

Deze gids staat open voor de verschillende benaderingen, typologieën, technieken, enz. Daarom kozen wij voor een zeer brede aanpak, evenwel zonder academische of wetenschappelijke ambities.

DE ONDERWERPEN VAN GRAFFITI

De voornaamste onderwerpen van de graffiti in Anderlecht zijn kalligrafieën en muurfresco's.

Kalligrafieën (of kalligrafitti)

Kalligrafieën komen het vaakst voor en vormen de oorsprong van de beweging. De tag (etiket) was de eerste manier om zich op muren uit te drukken en ontstaat al in de jaren 1960 in de Verenigde Staten. Tags bestaan in die tijd uit eenkleurige letters die een soort handtekening

(vaak een pseudoniemen) zijn van graffiti kunstenaars of -groepen (crews). Om door zo veel mogelijk mensen gezien te worden, vormen deze handtekeningen door de hele stad ketens van identieke tekeningen.

De eerste “tag” die ooit werd opgetekend is van Jan Van Eyck op het dubbele portret van het echtpaar Arnolfini in 1434. Jan Van Eyck ondertekent met “Johannes Van Eyck fuit hic” of “JanVan Eyck was hier”.

De throw-up is een evolutie van de tag en wordt door meer uitgewerkte letters gekenmerkt. Meestal worden de contouren van de letters langs de binnenkant ingekleurd. We ontwaren gewoonlijk twee stijlen: ronde letters die op bubbels lijken (bubble style) of hoekige letters die er als blokken uitzien (block style). Natuurlijk bestaat er een veelvoud aan andere minder frequente throw-ups.

Kalligrafieën zijn voorstellingen van al dan niet leesbare lettertypes. We maken in theorie een onderscheid tussen realistische en abstracte kalligrafieën, maar tussen beide extremen is er een brede waaier aan stijlen die moeilijker leesbaar of enkel leesbaar zijn voor ingewijden die deze extreme grafische schrijfsels kunnen ontcijferen.

Hier wordt de letter het onderwerp van de artistieke creatie, terwijl fresco's eerder personages, voorwerpen, abstracte composities, enz. afbeelden.

Het creatieve proces bestaat erin een letter zodanig te vervormen en te transformeren dat ze een persoonlijk kunstwerk wordt. Dit lijkt makkelijk, maar in de praktijk is het een huzarenstukje om van uiteenlopende letters een samenhangend geheel te maken en zo een harmonieuze esthetiek tot stand te brengen.

**“Schrijven en tekenen zijn in de grond identiek”
Paul Klee**

Een tekst vereist dat men van links naar rechts leest of omgekeerd, terwijl een tekening volgens een eigen logica of volgens de blik van

de toeschouwer “gelezen” wordt. Deze werken benaderen tekens dus op een nieuwe manier, met een frisse blik. Het oog kan erin rond dwalen.

Gekalligrafeerde kunst kan volgens de dichter Valéry bekeken worden als een “lange aarzeling tussen esthetiek en betekenis” of het verwerpen van de tirannie van de betekenis ten voordele van de beleving van de zintuigen.

Fresco's

Fresco's zijn getekende representaties die vaak “stukken” (afgeleid van “masterpiece” in het Engels) of graffs genoemd worden. Het zijn homogene picturale gehelen met abstracte of figuratieve decors, reële personages, manga's of westerse stripverhalen, enz.

De constellatie van onderwerpen is zo gevarieerd als er sociale en artistieke uitdrukkingsvormen zijn. Hier zijn alvast enkel voorbeelden om dit te illustreren:

Sommige fresco's zijn sporen waarmee men het bestaan van een individu of een groep in de maatschappij wil opeisen.

Anderen zijn een vorm van opstandigheid, verwijzen naar de actualiteit of getuigen van het collectieve bewustzijn en de “condition humaine” van een bepaalde periode of maatschappij. Soms werken ze bevrijdend, soms zijn ze wraakroepend.

Vaak bestaat hun enige doelstelling uit zuiver artistieke expressie.

In veel gevallen zijn het humoristische knipogen of verwijzingen naar een kinderlijke leefwereld, zoals personages uit stripverhalen, manga's, tekenfilms of droomwerelden. Men vindt er ook sciencefiction dat met de beste filmscenario's kan rivaliseren.

De fresco's worden op bestelling gemaakt of zijn spontane werken.

In memoriam

Soms worden fresco's ter nagedachtenis van overledenen geschilderd. Ze voeden het geheugen via een stedelijk gedenkteken.

Een voorbeeld is het werk ter nagedachtenis van Jean-Claude Berthot, een gemeenteambtenaar van de dienst Grootstedenbeleid die in het kader van zijn bevoegdheden streed voor de erkenning van de zone onder de ring als een plek waar kunstenaars vrij hun gang mogen gaan. Aan hem is de benaming "Hall of Fame" te danken. Dit werk, dat door alle graffitikunstenaars erkend werd, werd helaas in 2010 op bevel van de overheid overschilderd om de omgeving van de Marius Renardlaan "deftiger" te maken

MUURDECORATIETECHNIKEN

Hier vindt u een overzicht van de technieken waarop we tijdens onze inventaris in de lente en de zomer van 2011 in Anderlecht stootten.

De meest verspreide en bekende techniek is het **schilderen met spuitbussen**. Soms gebruikt men penselen en verfrollen of een combinatie van beide om te markeren. Het gebruik van spuitbussen evolueerde samen met de noden van de graffitikunstenaars. Er zijn nu nieuwe texturen en spuitmonden beschikbaar waarmee nauwkeuriger gewerkt kan worden. Ook metaalverf wordt nu gebruikt. Het gaat om zilveren, gouden en bronskleurige schakeringen. Deze nieuwe texturen kan men in de Hall of Fame bewonderen.

Sjablonen komen eveneens vaak voor. Deze oude techniek houdt in dat men een tekening op een glad oppervlak (karton, plastic, enz.) uitknipt. Daarna moet men de lege ruimte met verf bespuiten om de tekening te reproduceren. Deze techniek is nauwkeurig omdat het ontwerp thuis gebeurt, en eveneens zeer snel kan worden uitgevoerd.

Markeerstiften worden vaak op kleinere oppervlakten gebruikt. Er worden advertenties mee beklad of men schrijft er tags of boodschappen mee. Deze techniek is vaak een vorm van vandalisme.

Krijt kent een aarzelende opmars. Omdat het geen chemische verfstoffen en propaangas bevat, wordt het gebruikt door graffitikunstenaars die met het milieu begaan zijn. Krijttekeningen zijn per definitie van kortstondige aard.

Ook **affiches** komen sinds ongeveer een jaar in de Hall of Fame voor. Dit is een zeer snelle en eenvoudige techniek. De kunstenaar ontwerpt zijn tekening (vaak in zwart-wit), fotokopieert ze en kleeft ze op de gekozen plekken.

Stickers en zelfklevers kunnen hiermee gelijkgesteld worden. Ze zijn vaak kleiner en kunnen overal snel op geplakt worden. In het Brussels gewest denken we hierbij aan de hartvormige stickers die op de verkeerslichten gekleefd worden.

Andere bekende methodes worden op ons grondgebied momenteel nog niet toegepast, zoals het bekrassen van ramen met diamant, houtskool, grafiet, enz.

Deze technieken en praktijken hebben sinds het ontstaan van de beweging een grote evolutie gekend. Ze volgen de mode, maar ook het toegenomen aanbod aan beschikbare middelen. Deze nieuwe instrumenten en materialen vernieuwen de openbare markeerkunst in de 21ste eeuw.

De opkomst van het internet in het begin van de jaren 2000 heeft de beweging een duwtje in de rug gegeven. Door de complementariteit tussen kortstondige kunstwerken en fotografie, staan de werken bij wijze van spreken al op het internet voor de verf droog is. Hierdoor is de beweging ondertussen wereldwijd verspreid. De invloeden komen nu uit alle uithoeken van de wereld. Dit zwengelt de creativiteit aan en verhoogt de kwaliteit van de muurschilderingen.

ONDERGROND

Tijdens de inventaris die de auteurs tijdens de lente en de zomer van 2011 maakten, werden enkel statische ondergronden weerhouden omdat we ons tot de gemeente Anderlecht wilden beperken.

De meest voorkomende ondergrond is ongetwijfeld de muur. Onder muur verstaan we een vlakke en tweedimensionale oppervlakte. Het kan gaan om een muur, een afsluiting, een poort, een winkelluik, een reclameposter, enz. De muur evolueert met de tijd en met de weersomstandigheden. Het "muralisme" is van kortstondige aard en heeft hieraan een deel van zijn charme te danken. De muren waarop graffiti overdag toegelaten is, bevinden zich op de talrijke zuilen van de Hall of Fame in Anderlecht.

Maar graffitikunstenaars tooien in Anderlecht ook minder vanzelfsprekende oppervlakken zoals hekken, tabletten, de onderkant van bruggen en driedimensionale oppervlakken. Ook het straatmeubilair wordt onder handen genomen. En zelfs vuilnisbakken ontsnappen er niet aan: de openbare vuilnisbakken aan de Hall of Fame worden voorzien van grappige, esthetische of kleurrijke versieringen. Ook op verkeers-, verlichtings- of andere palen laten taggers hun creativiteit de vrije loop.

Deze inventaris is natuurlijk onvolledig. Het aantal ondergronden en de creativiteit evolueren voortdurend. Het is dan ook weinig waarschijnlijk dat deze "kunstvorm" in de toekomst verdwijnt.

De keuze voor een ondergrond wordt ingegeven door de motivatie die aan de basis van het werk ligt:

Zichtbaarheid is voor de graffitikunstenaar essentieel omdat hij wil dat zijn werk door zo veel mogelijk mensen en zo vaak mogelijk gezien wordt. Voor taggers geldt dit nog meer. Een van hun doelstellingen is om "all city" te gaan, of met andere woorden overal hun handtekening achter te laten om gezien, gekend en herkend te worden. Deze "spuiters" gaan op zoek naar druk bezochte plekken.

Een meer pragmatisch criterium is de toegankelijkheid van de ondergrond waarop het werk of de tag aangebracht wordt. Hoewel sommigen op zoek gaan naar een makkelijk bereikbare ondergrond om comfortabel te kunnen werken, kiezen anderen voor ontoegankelijke plaatsen om het voortbestaan van hun werk te garanderen. Zo zijn ze bereid risico's te nemen om wel gezien maar niet overschilderd te worden. Anderzijds is toegankelijkheid een criterium om grote graffiti aan te brengen omdat men op die manier comfortabeler kan werken.

Soms gaat men op zoek naar donkere plekken om onwettig gevels te beschilderen.

KUNSTENAARS

Ondanks de slechte reputatie van deze kunstenaars, mag men er vandaag niet meer van uitgaan dat het om stadsbendes of hangjongeren gaat. Tijdens onze zoektocht hebben wij uiteenlopende mensen ontmoet die aan elke typologie ontsnappen. Toch zijn er enkele grote tendenzen.

Omdat een goede lichamelijke conditie vereist is en deze kunstvorm vaak verboden is, hebben we meestal met mannen te maken. Toch zijn er wereldwijd een aantal vrouwen actief zoals de Franse Miss.Tic, die met

sjablonen werkt.

In het begin van de beweging in Anderlecht in de zomer van 1991, ging het vaak om jonge rebelse mannen die gevaar opzochten en voor de politie op de vlucht gingen. In die periode had men het ook over "rivaliserende bendes". Dit verschijnsel lijkt vandaag verdwenen te zijn. Vandaag beheersen ze hun kunst heel wat beter, waardoor sommigen kunstenaars geworden zijn. De jongeren van toen werden een dagje ouder, maar sommigen doen nog steeds aan graffiti. Vandaag zijn ze meestal tussen 20 en 50 jaar oud.

Terwijl veel stukken vroeger groepswerken van bendes waren, bestaan er vandaag zowel individuele als collectieve werken. Twee, drie of zelfs meer kunstenaars staan in voor deze collectieve werken en zetten er elk hun tag onder. Individuele werken stellen de eigen gevoeligheid centraal. Beide kunstvormen zijn interessant.

Men moet de karikatuur van het collectieve bewustzijn dus achter zich laten en toegeven dat de meeste graffitikunstenaars echte ontwerpers zijn, die hun talent gratis en voor niets tentoonstellen.

Het is belangrijk deze kunstenaars te onderscheiden van de vanden die geen ander doel hebben dan met hun onbeholpen tags vernieling te zaaien en hun sporen zonder respect voor het individu of de samenleving aan jan en alleman op te dringen. Het gaat om jeugdzonden of een tijdverdrijf voor onvolwassen jongeren die op zoek naar een eigen identiteit zijn.

PORTRET VAN EEN GRAFFITIKUNSTENAAR : EYES B

Eyes B, we kennen heel wat van je graffs in Anderlecht. Je schildert hier regelmatig. Je hebt een herkenbare stijl. Op welke leeftijd maakte je je eerste graffiti?

Ik ben er een tiental jaar geleden mee begonnen maar de interesse is ontstaan toen ik 12-13 jaar oud was. Ik heb altijd graag getekend, dat zit bij ons in de genen. Graffiti heeft ertoe geleid dat ik grafische vormgeving en typografie ben gaan studeren. Deze studies hebben mijn graffiti trouwens beïnvloed.

Werk je alleen of met anderen?

Wanneer ik alleen schilder, is dat vaak een spontane ingeving. Meestal schilder ik in groep, soms met mijn collectief Tsunami (Reab, Defo, BlancBec, Tarantino) of met andere Belgische of Europese kunstenaars. Dankzij graffiti kan ik reizen en andere graffitikunstenaars uit alle windstreken ontmoeten. Dat is een van de troeven van graffiti!

Hoe heb je een eigen stijl ontwikkeld? Door wat en door wie ben je beïnvloed?

Ik heb lang aan “klassieke” graffiti gedaan. Maar dit was een straatje zonder einde en ik durfde geen nieuwe dingen uit te proberen. Daarom test ik sinds een aantal jaar alles en om het even wat uit. Soms lukt het, soms niet... Ik wil losbreken en de “regels” achter mij laten. Letters vormen de basis van mijn schilderijen, maar ik streef niet naar leesbaarheid. Ik volg mijn instinct, meestal zonder voorbereidende schetsen. Mijn interesse gaat ook uit naar andere zaken zoals digitale kunsten en uitvergroete foto's van insecten of planten. Dit beïnvloedt mijn kleur- en vormgebruik en de wazige beelden in sommige delen van mijn graffs.

Ook muziek speelt een grote rol omdat ik vaak naar muziek luister terwijl ik werk. Ze geeft de samenstelling van mijn schilderkunst een bepaald ritme. Het eindresultaat weerspiegelt de muziek, zowel in het kleurenspeel als in de gebaren.

Met welk materieel werk je gewoonlijk? Heb je een lievelingstechniek?

Voor mij zijn alle technieken, ondergronden en instrumenten interessant. Alles komt in aanmerking en zaken mixen betekent een meerwaarde. Ik koop zeer zelden verf. Ik gebruik liever oude verfpotten en spuitbussen. Mijn stock is zeer divers wat de kleurexplosie in mijn werk verklaart. In plaats van een spuitbus in een welbepaalde kleur, gebruik ik vijf tinten van evenveel verschillende merken. Dit leidt tot een zekere transparantie, waarbij het toeval een grote rol speelt.

De Hall of Fame van Anderlecht

De Hall of Fame telt ongeveer 150 zuilen onder het viaduct van de ring tussen het Westland Shopping Center en het industriegebied in de richting van Parijs. De zuilen bevinden zich op de grens tussen het Vijverpark en het seminatuurgebied van Neerpede. Dankzij de rustige ligging in het groene netwerk van de gemeente is deze plek zeer geschikt voor kunstenaars die tijd nodig hebben en zonder angst om opgepakt te worden willen werken. Dit verklaart waarom de werken hier van hoge kwaliteit zijn.

De eerste graffiti verschenen hier in de zomer van 1991. Aanvankelijk waren hiet graffitikunstenaars op zoek naar nieuwe ondergronden aan het werk. Vandaag vindt men er een grote concentratie aan kunst, met vooral kalligrafieën en fresco's, maar ook (schaarse) krijttekeningen, sjablonen, affiches en zelfklevers.

Omdat er op de pijlers niet genoeg plaats is voor alle nieuwe initiatieven, overlappen de graffiti elkaar sinds een aantal jaar wel eens. Geleidelijk worden de werken die op manshoogte werden uitgevoerd, overwoekerd door graffiti die vanop ladders worden gerealiseerd.

De zuilen zijn vaak volledig bedekt. Toch stellen we vast dat sommige kunstwerken verschillende jaren standhouden. In principe is er tussen de kunstenaars een stilzwijgend akkoord waardoor men enkel werken overschildert als men denkt dat men het beter kan. Kunsthistoricus Adrien Grimmeau noemt dit het principe van de meritocratie. Toch zijn er ook andere criteria zoals de reputatie van de graffitikunstenaar, het onderwerp van het fresco of de toestand van de muur.

Het principe van de meritocratie verklaart gedeeltelijk het grote aantal kwaliteitsvolle werken in de Hall of Fame. Ook de toenemende kwaliteit van de kunstenaars, de beweging, de instrumenten en de technieken speelt een rol.

Vandaag mogen de kunstenaars overdag vrij aan de slag gaan. Maar 's avonds is de politie minder tolerant.

De diensten van de gemeente Anderlecht staan in voor het onderhoud van de site. De grasvelden en paden worden door de dienst Groene Ruimten onderhouden en overdag houden gemeenschapswachten op weekdagen een oogje in het zeil.

De site wordt internationaal als openluchtmuseum erkend. Men ontdekt er het hele jaar door nieuwe en vaak verrassende werken..

Twee kunstwandelingen

TIJDENS TWEE KORTE WANDELINGEN IN EEN VRIJ KLEINE PERIMETER
ONTDEKT U ZOWEL GRAFFITI ALS MUURSCHILDINGEN
IN HET HISTORISCHE CENTRUM

Espace Maurice Carême

Kapelaanstraat 1 – 7:

Piramidale muurschildering van 66m² van Pierre Wattiez-Watch in de Owenzaal - open van dinsdag tot zaterdag van 10u tot 16u: weergave van de vier elementen: "vuur, water, lucht en aarde", gedomineerd door cocons die zich tot universele vlinders ontpoppen. Deze vier elementen worden aangevuld door een technologische

leefwereld die de impact van de mens op het universum uitbeeldt. Het fresco baadt in warme en rustgevende kleuren.

De graffiti op de tuinmuur werden in 2007 ingehuldigd. Het is een initiatief van de Franstalige gemeentebibliotheek in het kader van "Fureur de Lire", dat dat jaar in het teken van de stad stond. Muren in wording.

Academie voor Beeldende Kunsten

(oud Vandenpeereboomhuis) –
Dapperheidsplein 17 :

Op twee gevels van het binnenplein: tekening in zwart-wit van een walvis skelet door kunstenaar Bonom - zichtbaar van op de speelplaats. Open van dinsdag tot vrijdag van 13u tot 19u en op zaterdag van 9u tot 12u15 en van 13u tot 15u30.

Parking: kinderschilderijen op de muren van de parking - zichtbaar door het hek of van op de parking aan de Porseleinstraat

Raphaël : Instituutstraat: grappig sjabloon op blauwe steen ter hoogte van het voetpad met spiedende ratten die zich achter onregelmatige kasseien verstoppen.

Doverstraat 124 : Privéwoning beschilderd in wit en blauw in een half realistische, half kubistische stijl. Het fresco ter hoogte van de eerste verdieping geeft een vrij realistisch tafereel weer met een watervlakte en bergen. De tweede verdieping toont een reeks kubussen.

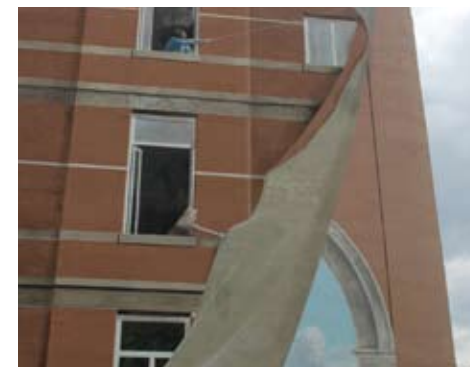
Hoek Dorpsstraat - Griffiestraat: klein te restaureren bas-reliëf dat de fabel van de kraai en de vos van La Fontaine illustreert.

Janssensstraat 5: acht muurschilderingen die de vier jaargetijden gekoppeld aan de sterrenbeelden weergeven, met seizoensbloemen en de vier tijdstippen van de dag.

Victor Rauterstraat:

Fresco "Anderlesia" (2006 – 2008) van Jean-Marc Collier ongeveer 1000m² op nr. 21 – 30 – 31: Dit fresco zou tot "Anderlecht in Wonderland" herdoopt kunnen worden: 2 puntgevels (begin en einde) en 30 bogen. De eerste puntgevel is een deel van de gevel in trompe-l'oeil als aanvulling bij het bestaande huis. Een man opent het gordijn alsof er een toneelstuk begint. Daarachter

verschijnt achter 30 bogen het Anderlechtse platteland en zijn geschiedenis. De laatste gevel in trompe-l'oeil gaat over in een gebouw van waarop twee kranen richting Brussel vliegen. Een indrukwekkende muurschildering die boog na boog een bezoek meer dan waard is...

Profiel van katten op nr. 115: vier speelse katten beklimmen deze sympathieke gevel; en de kat des huizes bespiedt hen door een raam...

IN KUREGEM

Metro Clemenceau - tussen de Kliniekstraat en de Bergensesteenweg

Muurschildering “Promenade” (1993) van Joseph Willaert op de metroperrons: De schilderijen geven de reiziger de indruk dat hij zich niet ondergronds bevindt, maar in een dorp van vroeger dat op naïeve wijze wordt uitgebeeld.

Aan de uitgang naar de Bergensesteenweg toe werden de bogen met ondertussen beschadigde graffiti getooid.

Esplanade tussen de Jorezstraat en de Sergeant De Bruynestraat (uitgang Kliniekstraat): “Alleen en vrij als een boom en broederlijk als een woud leven”: in het kader van een project met jongeren uit de wijk werden de muren met schilderwerk versierd. Kleurrijk fresco aan een speelplein.

Gemeentehuis – Raadsplein 1: Schilderijen in het kabinet van de burgemeester en de collegezaal.

Van Lintstraat: “Anderlechts concerto” (2011 – 2004). Muurschildering van 175 m² van Jean-Marc Collier op de zijgevel van het gemeentehuis. De kunstenaar wil een onrechtvaardigheid rechtzetten: hij vind het niet normaal dat het gemeentehuis het centrum van de gemeente de rug toekent. Hij schildert dus een gevel die naar het historische centrum gericht is. Het schilderij is een compilatie van de meest opmerkelijke Anderlechtse referenties zoals het Erasmushuis, de collegiale Sint-Pieteren-Guido, het kanaal van Charleroi, een bal (embleem van de RSCA, een kat (embleem van Veeweide), een stier (symbool van de slachthuizen), enz. Het werk nodigt uit tot reizen en dromen.

Nationaal Museum van het Verzet – Van Lintstraat 14 - museumzaal op de benedenverdieping (open op weekdagen): «Achter tralies» van Milshteif: Gevangene in een concentratiekamp, werk met tralies.

Modern werk met sombere tinten die een sterke emotie tot stand brengen.

Anderlechtse Haard: Grondelsstraat 59, 61, 63: “De poorten van onze wereld” (1977) De drie inkomhallen van het gebouw zijn versierd met schilderijen gerealiseerd met acrylharsen op een totale oppervlakte van 540m². Dit werk van Edmond Dubrunfaut werd in samenwerking met de groep “Cuesmes 68” gerealiseerd.

Op nr. 59: In “De poort van de zon” ontdekt men baadsters en een visser, zonnekloppers, vakantie, de mythe van Helios, fotosynthese, het broeikas effect, enz.

Op nr. 61: “De poort van de aarde” biedt een blik op de verkaveling van gronden, de verstandhouding tussen volkeren, landbouwers, kernwapens of vrede, het scheren van de schapen, de ronde van de volkeren, enz.

Nr. 63 sluit af met “De poort van de maan”, met kosmonauten, Einstein, bezoekers, de terugkeer van een ruimteschip, enz.

Emile Vandeveldplein: sjablonen op de draagmuren van de spoorweg, waar zich vroeger het station van Kuregem bevond. Deze sjablonen beelden zwarte bewegende silhouetten uit.

Tips

De Hall of Fame van Anderlecht is ongetwijfeld de grootste site voor artistieke expressie die in het Brussels gewest gedoogd wordt. Sinds 1993 hanteert het gewest een repressieve aanpak voor het bekladden van verboden ondergronden. Mensen die op verboden plekken werken, kunnen worden aangehouden en worden vaak veroordeeld tot boetes of werkzaamheden van algemeen belang zoals het verwijderen van graffiti op onwettige plekken. De gemeentelijke overheden van Anderlecht zien er streng op toe dat deze wetgeving wordt nageleefd en dat het collectieve en individuele erfgoed gerespecteerd wordt.

In de overgrote meerderheid van de gevallen is graffiti illegaal. Burgers kunnen dus om de reiniging van bekladderde oppervlakten verzoeken. Er wordt ten eerste aangeraden om graffiti en elke andere vorm van vandalisme op onwettige plekken zo snel mogelijk te laten verwijderen, om geen aanzuigeffect tot stand te brengen.

In Anderlecht kunt u met uw vragen bij volgende dienst terecht: Dienst Grootstedenbeleid – **Antitagcel** : 02 556 44 11 en 12 of stuur een e-mail naar: antitag@anderlecht.irisnet.be. De gemeente maakt u een overeenkomst over die door de eigenaar van het beschadigde eigendom ondertekend moeten worden. Deze overeenkomst wordt daarna door de bevoegde schepen medeondertekend. Na deze procedure gaat de antitagcel gratis over tot het zandstralen van de ongewenste markering.

Links : Fotokrediet © Gemeentebestuur Anderlecht

Rechts : Fotokrediet © Annick Dedobbeleer

Toerisme Anderlecht Kapelaanstraat, 1-7 1070 Brussel T: 02 526 83 65
 Facebook: Tourism Anderlecht of Toerismehuis van Anderlecht
 toerisme@anderlecht.irisnet.be | www.anderlecht.be/toerisme

Een rondleiding? Toerisme Anderlecht T: 02 526 83 65

Op initiatief van Fabienne Miroir, schepen van Toerisme en Schone Kunsten, met de steun van burgemeester Gaëtan Van Goidsenhoven en het Anderlechtse schepencollege

Redactie Annick Dedobbeleer, Toerisme Anderlecht en Marianne Winckler, Ecole des Arts Anderlecht. **Vertaling** Jonathan Brys

Fotokrediet Gemeentebestuur Anderlecht

Met dank aan Roger Avau (documentalist, RTBF), Adrien Grimmeau (kunsthistoricus, Institut Supérieur pour l'Etude du Langage Plastique), EYES-B (graffitikunstenaar) en Ginette De Corte (Anderlechtensia vzw)

Beschikbaar in dezelfde collectie:

- ★ In de voetsporen van Jacques Brel in Anderlecht
- ★ In de voetsporen van Maurice Carême in Anderlecht
- ★ Lismonde achterna in Anderlecht
- ★ Kunst in de metro van Anderlecht
- ★ De muurschilderingen van de collegiale kerk van Sint-Pieter-en-Sint-Guido in Anderlecht
- ★ De prachtige sgraffiti van Anderlecht
- ★ Geef ons muren! Dubrunfaut en Collier in Anderlecht